

*Черняк Р. А.,
співробітник
Служби безпеки України*

СПЕЦІАЛЬНИЙ СУБ'ЄКТ ДЕРЖАВНОЇ ЗРАДИ, ВЧИНЕНОЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Анотація. У статті обґрунтовані підстави та доцільність внесення законодавцю пропозиції про зміну диспозиції ст. 111 Кримінального кодексу України (далі – КК України), сформованої на основі аналізу статистичних даних про результати судового розгляду кримінальних проваджень про державну зраду у 2022-2023 р.р. в умовах воєнного стану та публічної інформації про чисельні факти вчинення в цей же період діянь з ознаками корупційних злочинів посадовими особами, що займають особливо відповідальне становище, зокрема членами Кабінету Міністрів України.

На основі отриманих результатів зроблено висновок, що метою привласнення окремим членом Уряду виділених для фінансування потреб Збройних сил України державних коштів слід вважати не збагачення даної особи, а послаблення обороноздатності держави, що дає підстави запропонувати законодавцю удосконалити ст. 111 КК України.

На думку автора, зміна ст. 111 КК України шляхом встановлення спеціального суб'єкта даного злочину з числа високопосадовців Кабінету Міністрів України відповідатиме суспільній небезпеці вчиненої ним державної зради в умовах воєнного стану та буде достатньо ефективним способом профілактики і запобігання цьому злочину. Такий висновок зроблено відповідно до існуючої в українському суспільстві соціальної нетерпимості до зрадників. Війна з росією підтвердила сформовану на протязі століть патріотичність українського народу та готовність віддати життя за незалежність своєї держави. Тому відношення громадян України до державних зрадників набагато більш негативне, ніж до осіб, котрі вчинили інші злочини.

Таке ж нетерпиме відношення до державних зрадників і з боку українців, що відбуваються покарання за вчинення інших злочинів, тому в місцях позбавлення волі засуджені державні зрадники будуть відчувати відповідну реакцію за вчинене з боку інших засуджених, що створюватиме значний профілактичний вплив на інших високопосадовців з числа громадян України та запобігатиме вчинення ними даного злочину.

Саме з наведених міркувань в КК України державна зрада віднесена до особливо тяжких злочинів, які посягають на основи національної безпеки України. З цього випливає, що порушення загальновищезначних правил поведінки громадян в державі, зрада цих правил, тобто державна зрада, веде до краху самої держави. Для запобігання цьому кожна держава визначає захист цих правил поведінки пріоритетним напрямком своєї діяльності і застосовує до зрадників держави найбільш суворі види покарання.

Ключові слова: державна зрада; форми державної зради; вирок суду; Кабінет Міністрів України; Уряд України; вчинення державної зради членом Уряду; корупційне правопорушення, вчинене посадовою особою; суб'єкт злочину; суб'єктивна сторона злочину; правопорушення; проект закону.

Постановка проблеми. Переломними у діяльності з протидії державній зраді в Україні стали 2014 р. – початок збройного конфлікту росії проти України та 2022 р. – повномасштабна війна в Україні. Зокрема, у 2014 р. кримінальних проваджень за ст. 111 КК України було зареєстровано 65, у 2015 р. – 80, у 2016 р. – 126, у 2017 р. – 89, у 2018 р. – 127, у 2019 р. – 123, у 2020 р. – 145, у 2021 р. – 208, у 2022 р. – 1957, у 2023 р. – 1169 [1].

Повномасштабна війна в Україні призвела до суттєвої зміни криміногенної ситуації в державі та спонукала законодавця до внесення відповідних змін до кримінального законодавства щодо посилення відповідальності за злочини проти основ національної безпеки України в умовах дії режиму воєнного стану.

Так, 03.03.2022 р. прийнято Закон № 2113-IX «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності за злочини проти основ національної безпеки України в умовах дії режиму воєнного стану» [2]. Даним Законом КК України доповнено положеннями, які передбачають максимальне покарання за вчинення в умовах воєнного стану державної зради – позбавлення волі на строк 15 р. або довічне позбавлення волі, з обов'язковою конфіскацією майна, та заборонено повне звільнення державних зрадників від відбування покарання законом про амністію.

Одночасно законодавець відреагував на зміну криміногенної ситуації в державі встановленням кримінальної відповідальності за суміжні з державною зрадою злочини проти основ національної безпеки України.

Зокрема, Законом від 03.03.2022 р. № 2108-IX «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо встановлення кримінальної відповідальності за колабораційну діяльність» КК України доповнено ст. 111-1 (колабораційна діяльність) [3].

Законом від 14.04.2023 р. № 2198-IX «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо удосконалення відповідальності за колабораційну діяльність та особливостей застосування запобіжних заходів за вчинення злочинів проти основ національної та громадської безпеки» КК України доповнено ст. 111-2 (пособництво державі-агресору) [4].

На розгляді у Верховній Раді перебуває проект Закону від 30.08.2023 р. № 9659 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо прівняння карності корупційних кримінальних правопорушень до державної зради на період воєнного стану в Україні» [5]. В законопроекті пропонується доповнити КК України ст. 111-3 «Вчинення корупційного кримінального правопорушення під час дії правового режиму воєнного стану», у зв'язку з чим прівняти у період воєнного стану карність

за корупційні кримінальні правопорушення із карністю за вчинення державної зради.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Базовою основою для подальшого дослідження правових проблем боротьби з державною зрадою в теорії кримінального права України є наукові праці Андрусів Г.В., Бантишева О.Ф., Бауліна Ю.В., Демидової Л.М., Загинеї З.А., Зайцева О.В., Кончук Н.С., Лебедева О.Р., Ліпкана В.А., Матвійчука В.К., Мошняги Л.В., Навроцького В.О., Письменського Є.О., Сергієвського С.К., Тація В.Я., Тищенко Є.Ф., Хавронюка М.І., Чувакова О.А., Шамари О.В., Шлапаченка В.М. та інших вчених.

Безпосередньо дослідженню проблем протидії державній зраді присвячені дисертаційні дослідження Кончук Н.С. [6] та Сергієвського С.К. [7], а також окремі праці науковців Антоноук Н.О. [8], Гончаренко К.Ю. [9], Левчук-Микитюк А.О. [10] та Черняка Р.А. [11].

Метою статті є внесення пропозицій щодо удосконалення законодавства про кримінальну відповідальність за державну зраду, вчинену в умовах воєнного стану.

Виклад основного матеріалу. Згідно із статистичними даними Генеральної прокуратури України, від початку військової агресії росії правоохоронними органами України було зареєстровано 4089 кримінальних проваджень за ст. 111 КК України, у тому числі у 2014-2021 р.р. – 963 провадження, у 2022 р. – 1957 проваджень, у 2023 р. – 1169 проваджень [1].

Як свідчить статистика, із 1957 зареєстрованих правоохоронними органами України у 2022 р. кримінальних проваджень про державну зраду 269 направлено до суду з обвинувальним актом, 38 – з клопотанням про звільнення від кримінальної відповідальності, 2 – з клопотанням про застосування примусових заходів медичного характеру, 89 – закрито з реабілітуючих підстав (п.п. 1, 2, 4, 6, 9-1 ч. 1 ст. 284 Кримінального процесуального кодексу України) [1]. У 2023 р. із 1169 зареєстрованих кримінальних проваджень про державну зраду 315 направлено до суду з обвинувальними актами, 13 – з клопотанням про звільнення від кримінальної відповідальності, 36 – закрито з реабілітуючих підстав [1].

Згідно з відкритими для загального доступу даними Єдиного державного реєстру судових рішень (далі – ЄДРСР) за період з 01 січня 2022 р. по 31 грудня 2023 р. судами України розглянуто 399 кримінальних проваджень про державну зраду, у яких винесено 400 вироків щодо 401 особи – 152 вироків щодо 153 осіб у 2022 р. (вироком у справі № 727/7620/22 засуджено 2 особи) і 248 вироків щодо 248 осіб у 2023 р. (у справі № 757/29680/22-к винесено 2 вироків щодо 2 осіб) [12]. Однак слід зазначити, що відповідно до Закону України «Про доступ до судових рішень» до ЄДРСР не вносяться відомості про судові рішення, які містять інформацію, що є державною таємницею [13].

Стрімке збільшення кількості виявлених фактів вчинення державної зради спонукало вчених до проведення ґрунтовних наукових досліджень з урахуванням особливості прояву державної зради в умовах воєнного стану та до перегляду кримінального законодавства нашої країни і посилення санкції ст. 111 КК України.

Так, відповідно до положень чинної редакції ст. 111 КК України, державна зрада у формі переходу на бік ворога може бути вчинена лише в умовах воєнного стану або в період збройного конфлікту. Правовий режим воєнного стану регламенту-

ються Конституцією України і Законом «Про правовий режим воєнного стану». Поняття збройного конфлікту в чинному законодавстві України не визначено, в аспекті кваліфікації державної зради визначення такому конфлікту дав Хавронюк М.І. [14, с. 334-340].

Тому до 24 лютого 2022 р. державна зрада у формі переходу на бік ворога кваліфікувалася лише як вчинена в період збройного конфлікту. Після початку повномасштабної війни та введення в Україні воєнного стану з'явилися правові підстави для кваліфікації державної зради у формі переходу на бік ворога, вчиненої в умовах воєнного стану. Це стало наслідком прийняття Закону № 2113-IX від 03.03.2022 р., яким була введена нова редакція ст. 111 КК України, що набрала чинності 07 березня 2022 р. [2].

Аналіз винесених у 2022-2023 р.р. вироків свідчить, що діяння осіб, котрі вчинили державну зраду, судами лише в 1 випадку були кваліфіковані як шпигунство, в інших випадках вони були кваліфіковані як перехід на бік ворога в умовах воєнного стану (після 24 лютого 2022 р.) або в період збройного конфлікту (до 24 лютого 2022 р.) та як надання іноземній організації або їх представникам допомоги в проведенні підривної діяльності проти України.

Переважну більшість випадків державної зради було вчинено у вигляді військової служби у непередбачених законом збройних формуваннях «днр» та «лнр». Широким за своїм проявом є вчинення з лютого 2022 р. державної зради у формі надання іноземній організації або їх представникам допомоги в проведенні підривної діяльності проти України – шляхом передачі ворогу засобами електронного зв'язку відомостей про дислокацію підрозділів ЗСУ, щодо фортифікаційних споруд та техніки, щодо участі жителів у забезпеченні національної безпеки і оборони та відсічі збройної агресії, щодо персональних даних та місця проживання патріотично налаштованих місцевих жителів. При цьому майже 50 вироків винесено у 2022-2023 р.р. щодо бувших суддів, працівників правоохоронних та інших державних органів, котрі залишилися працювати у відповідних органах на тимчасово окупованих територіях України, справи щодо яких розглянуті судами в порядку спеціального судового провадження без участі обвинуваченого (in absentia).

У 152 вироків, які були винесені у 2022 р., діяння суб'єктів злочину були кваліфіковані судом лише як державна зрада у 59 провадженнях, в інших 93 провадженнях діяння суб'єктів кваліфікувалися за сукупністю злочинів. У 248 вироків, які були винесені у 2023 р., діяння суб'єктів злочину були кваліфіковані судом лише як державна зрада у 149 провадженнях, за сукупністю злочинів діяння суб'єктів кваліфікувалися в 99 провадженнях. Супутніми були злочини, передбачені ст. ст. 109, 110, 111-1, 113, 115, 146, 258, 258-3, 260, 263, 263-1, 408, 436-2, 437, 438, 463-2 КК України.

До довічного позбавлення волі, передбаченого санкцією ч. 2 ст. 111 КК України, судами при розгляді проваджень у 2022 р. особи не засуджувалися.

В той же час у 2023 р. за вчинення державної зради до довічного позбавлення волі з конфіскацією майна засуджено 8 осіб у справах відповідно №№ 490/6107/22, 490/3578/22, 953/6038/22, 522/2119/23, 401/1965/23, 336/3063/23, 521/9656/23, 201/4734/23, при цьому 3 особи засуджені в порядку спеціального судового провадження без участі обвинуваченого.

Діяння засуджених до довічного позбавлення волі осіб кваліфіковані судом у 4 випадках лише за ч. 2 ст. 111 КК України, у інших випадках за сукупністю із ч. 1 ст. 111, ч. 5 ст. 111-1, ч. 2 ст. 436-2, ч. 1 ст. 263-1, ч. 1 ст. 263 КК України. Суб'єктами цих злочинів є проросійськи налаштовані прихильники «руського миру», з яких у 6 справах це чоловіки, у 2 – жінки. Об'єктивна сторона злочинів виразилася відповідно: у виправдуванні збройної агресії рф проти України та добровільному зайнятті посади так званого «заступника голови ВЦА Херсонської області»; у службі в збройних силах рф на посаді командира роти десантно-штурмової бригади і участі в бойових зіткненнях із Збройними силами України (далі – ЗСУ); у наданні представникам рф службової інформації, наявної у засудженого як у керівника Миколаївської окружної прокуратури; у видачі збройними силами рф 7 поранених військовослужбовців ЗСУ, що лікувалися в одній з лікарень м. Маріуполь на момент її захоплення окупантами; у наданні за фінансову винагороду представникам рф координат об'єктів критичної інфраструктури та підрозділів ЗСУ, а також коригування ракетного ураження цих об'єктів (у 4 випадках).

Зокрема, вироком Приморського районного суду м. Одеси від 28 червня 2023 р. у справі № 490/3578/22 за ч. 2 ст. 111 КК України до довічного позбавлення волі з конфіскацією майна засуджено уродженця Харківської області, бывшего керівника Миколаївської окружної прокуратури. Вказана особа, підтримуючи ідеї проросійської спрямованості, у 2014 р. виїхала на територію рф і активно співпрацювала з представниками військових формувань та спецслужб рф. З початком повномасштабної війни здійснював активний пошук агентурної мережі з числа читачів на його інтернет каналах та медіа платформах. На початку березня 2022 р., обіймаючи посаду керівника Миколаївської окружної прокуратури, надавав представникам держави-агресора наявну в його розпорядженні службову інформацію військового характеру, в тому числі і координати військових об'єктів та наслідки їх ракетних обстрілів окупантами, кількості загиблих та постраждалих. 04 квітня 2022 р. був затриманий органами СБ України, свою вину в суді не визнав.

Аналіз стану боротьби з державною зрадою в період повномасштабної війни свідчить, що велику небезпеку для суверенітету, територіальної цілісності, обороноздатності, державної та економічної безпеки України становлять дії осіб, котрі займають високі посади в органах державної влади та управління і протиправно використовують свої посадові повноваження для вчинення в умовах воєнного стану корупційних злочинів. Підставою для такого висновку стали непоодинокі випадки вчинення в 2022-2023 р.р. корупційних злочинів посадовими особами, що займають відповідальне становище в Міністерстві оборони України та в інших структурних підрозділах Кабінету Міністрів України (далі – Уряду, КМУ). Згідно з наявною публічною інформацією протягом 2022-2023 р.р. було звільнено з посад та притягнуто до кримінальної відповідальності ряд високопосадовців Уряду за виявлені факти зловживання службовим становищем при використанні виділених на потреби Міністерства оборони України та безпосередньо Збройних сил України грошових коштів та інших матеріальних цінностей.

Тому з урахуванням викладених аргументів автором запропоновано ввести нову форму державної зради і доповнити ст. 111 КК України частиною 3 наступного змісту: «Вчинення в умовах воєнного стану членом Кабінету Міністрів України

корупційного кримінального правопорушення, передбаченого статтями 191, 210, 364, 368, 369 цього Кодексу, що призвело до ослаблення обороноздатності України – карається позбавленням волі на строк п'ятнадцять років або довічним позбавленням волі, з конфіскацією майна» [11].

Працівник Уряду у випадку вчинення вищевказаного діяння стає спеціальним суб'єктом державної зради, позаяк відповідно до положень ст. 2 Закону від 27.02.2014 р. № 794-VII «Про Кабінет Міністрів України» до основних завдань КМУ належить забезпечення державного суверенітету та економічної самостійності України [15]. Відповідно до своїх посадових обов'язків та ст. 19 Конституції України члени КМУ повинні зміцнювати суверенітет і незалежність України, тобто саме ті основні державні інституції, на захист яких направлена ст. 111 КК України. Надзвичайно актуальні ці вимоги до означених посадових осіб в умовах воєнного стану, коли держава мобілізує всі наявні в неї матеріальні ресурси для протистояння агресору. А всі мобілізовані ресурси концентруються саме в КМУ і можливість розпоряджатися ними надається членам Уряду відповідно до їх напрямків діяльності та функціональних обов'язків. При цьому розпоряджатися цими ресурсами члени Уряду повинні максимально раціонально для досягнення цілей державної політики з єдиною метою – забезпечити Збройними силами України можливість ефективно протистояти ворогу на полі бою.

Війна України з росією стала предметом вивчення та дослідження військових експертів провідних аналітичних центрів всього світу, оскільки це найбільший військовий конфлікт з часу Другої світової війни. За результатами вказаних досліджень військові експерти засвідчили, що повномасштабне вторгнення рф в Україну зумовило серйозне переосмислення концептуальних підходів до стратегії і тактики ведення бойових дій. Основою ефективності бойових дій та збереження людських ресурсів стало масштабне використання високотехнологічних засобів – бойових та розвідувальних безпілотних літальних апаратів (дронів), а також високоточних засобів ураження бойової сили та техніки противника.

Однак використання таких новітніх засобів ведення війни є дуже дорогим, відтак в умовах воєнного стану в буквальному значенні «кожна гривня» має значення для забезпечення обороноздатності України. Якщо ж посадова особа Уряду з корисливою метою в умовах воєнного стану вчиняє одне із корупційних кримінальних правопорушень, передбачених приміткою до ст. 45 КК України, це, як наслідок, призводить до ослаблення обороноздатності України. Зокрема, якщо високопосадовець КМУ привласнює бюджетні кошти шляхом завищення вартості куплених за ці кошти боєприпасів, озброєння, обмундирування, продуктів харчування, вартості виконаних робіт або вартості наданих послуг, або шляхом направлення виділених для фінансування потреб Збройних сил України коштів на інші цілі, або привласнює отриману гуманітарну допомогу, це автоматично призводить до ослаблення обороноздатності, тому що на оборону держави від збройної агресії надійде в реальності менше коштів, ніж повинно було чи могло б надійти. Тому метою таких дій високопосадовця КМУ слід вважати ослаблення обороноздатності країни, тобто вони вчиняються на шкоду суверенітету, територіальній цілісності та недоторканності, обороноздатності, державній та економічній безпеці України. А відповідальність за діяння,

які створюють загрозу суверенітету та незалежності держави, настає за ст. 111 КК України.

Слід наголосити, що забезпечення обороноздатності України є не правом посадової особи Уряду, а його обов'язком і виконання цього обов'язку не залежить від бажання чи небажання урядовця. Відповідно до положень ст. 12-1 Закону України від 12.05.2015 р. № 389-VIII «Про правовий режим воєнного стану» в умовах воєнного стану КМУ визначає, зокрема, особливості здійснення оборонних та публічних закупівель із забезпеченням захищеності державних замовників від воєнних загроз [16]. Тобто в умовах воєнного стану забезпечення обороноздатності України є обов'язком Уряду.

З приводу пропозиції про доповнення КК України ст. 111-3 і прирівняння у період воєнного стану карності за корупційні кримінальні правопорушення із карністю за вчинення державної зради, викладеної у проекті Закону № 9659 від 30.08.2023 р., варто зазначити, що Головне науково-експертне управління Верховної Ради, проаналізувавши поданий законопроект, дійшло висновку про недоцільність прийняття даного законопроекту. Згідно з висновком названого управління, внаслідок прийняття цього законопроекту кримінальна відповідальність відповідної категорії службових осіб за вчинення корупційних діянь не стане більш досконалою чи ефективною, а об'єктивні і суб'єктивні ознаки кримінального правопорушення не зазнають кардинальних змін від того, що це правопорушення скоюється під час дії воєнного стану [17]. Підставами для такого висновку стала низка змістовних протиріч між законопроектом та чинним законодавством.

Отже, на сьогодні є малоймовірним втілення ідеї авторів законопроекту про прирівняння у період воєнного стану карності за корупційні кримінальні правопорушення із карністю за вчинення державної зради. Внаслідок цього актуальність пропозиції про визнання високопосадовця Уряду, котрий у період воєнного стану вчиняє вищевказані корупційні діяння, спеціальним суб'єктом державної зради зростає. З урахуванням неведеного пропозиція автора щодо зміни ст. 111 КК України шляхом встановлення спеціального суб'єкта даного злочину з числа високопосадовців КМ України є актуальною, обґрунтованою і такою, що відповідає наявній криміногенній ситуації в державі та суспільстві.

Висновки. Аналіз обставин вчинення державної зради в період російсько-української війни та стан криміногенної обстановки в Україні дає підстави запропонувати викласти ст. 111 КК України в наступній редакції:

1. Державна зрада, тобто діяння, умисно вчинене громадянином України на шкоду суверенітету, територіальній цілісності та недоторканності, обороноздатності, державній, економічній чи інформаційній безпеці України: перехід на бік ворога в період збройного конфлікту, шпигунство, надання іноземній державі, іноземній організації або їх представникам допомоги в проведенні підривної діяльності проти України – карається позбавленням волі на строк від дванадцяти до п'ятнадцяти років з конфіскацією майна або без такої.

2. Ті самі діяння, вчинені в умовах воєнного стану – караються позбавленням волі на строк п'ятнадцять років або довічним позбавленням волі, з конфіскацією майна.

3. Вчинення в умовах воєнного стану членом Кабінету Міністрів України корупційного кримінального правопорушення, передбаченого статтями 191, 210, 364, 368, 369 цього Кодексу, що призвело до ослаблення обороноздатності Укра-

їни – карається позбавленням волі на строк п'ятнадцять років або довічним позбавленням волі, з конфіскацією майна.

4. Звільняється від кримінальної відповідальності громадянин України, якщо він на виконання злочинного завдання іноземної держави, іноземної організації або їх представників ніяких дій не вчинив і добровільно заявив органам державної влади про свій зв'язок з ними та про отримане завдання [11].

Література:

- Єдиний звіт про кримінальні правопорушення по державі (2022-2023 р.р.). База даних «Про зареєстровані кримінальні правопорушення та результати їх досудового розслідування» / Офіс Генерального прокурора. URL: <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareyestrovani-kriminalni-pravoporushennya-ta-rezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvannya-2> (дата звернення: 26.01.2024).
- Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності за злочини проти основ національної безпеки України в умовах дії режиму воєнного стану: Закон від 03.03.2022 № 2113-IX. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2113-20#Text> (дата звернення: 26.01.2024).
- Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо встановлення кримінальної відповідальності за колабораційну діяльність: Закон від 03.03.2022 № 2108-IX. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2108-20#Text> (дата звернення: 26.01.2024).
- Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо удосконалення відповідальності за колабораційну діяльність та особливостей застосування запобіжних заходів за вчинення злочинів проти основ національної та громадської безпеки: Закон від 14.04.2023 № 2198-IX. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2198-20#Text> (дата звернення: 26.01.2024).
- Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо прирівняння карності корупційних кримінальних правопорушень до державної зради на період воєнного стану в Україні: Проект Закону № 9659 від 30.08.2023. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/pubFile/1951215> (дата звернення: 26.01.2024).
- Кончук Н.С. Кримінальна відповідальність за державну зраду: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Львів, 2019. 218 с.
- Сергієвський С.К. Кримінальна відповідальність за державну зраду: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Харків, 2021. 19 с.
- Антонюк Н.О. Державна зрада і колабораційна діяльність: питання кримінально-правової кваліфікації. Кримінальне право № 4 (37) 2021. [https://UDK.343.3.DOI.10.37566/2707-6849-2021-4\(37\)-5](https://UDK.343.3.DOI.10.37566/2707-6849-2021-4(37)-5).
- Гончаренко К.Ю. Державна зрада чи колабораційна діяльність? Проблеми кваліфікації злочинів проти основ національної безпеки. Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди «ПРАВО». Випуск 36, 2022. <https://UDK.343.3.doi.org/10.34142/23121661.2022.36.16>.
- Левчук-Микитюк А.О. Визначення суб'єкта складу злочину «державна зрада». Кримінальне право № 4/2020. DOI <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2020.4.52>.
- Черняк Р.А. Кримінальна відповідальність за державну зраду, вчинену в умовах воєнного стану. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція. 2023 № 64. <https://doi.org/10.32841/2307-1745.2023.64.23>.
- Єдиний державний реєстр судових рішень. <https://reyestr.court.gov.ua> (дата звернення: 26.01.2024).
- Про доступ до судових рішень: Закон від 22.12.2005. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3262-15#Text> (дата звернення: 26.01.2024).

14. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України : станом на 11 січня. 2019 р.. М. І. Хавронюк; за заг. ред. за ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. Київ: ВД «Дакор», 2019.1384 с.
15. Про Кабінет Міністрів України: Закон від 27.02.2014. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-18#Text> (дата звернення: 26.01.2024).
16. Про правовий режим воєнного стану: Закон від 12.05.2015. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення: 26.01.2024).
17. Висновок Головного науково-експертного управління Апарату Верховної Ради України. <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/pubFile/2045830> (дата звернення: 26.01.2024).

Cherniak R. Special subject of high treason, committed under martial law

Summary. The article substantiates the grounds and expediency of making a proposal to the legislator to amend the disposition of the Art. 111 of the Criminal Code of Ukraine (hereinafter – the Criminal Code of Ukraine), formed on the basis of the analysis of statistical data of the results of the trial of criminal proceedings on high treason in 2022-2023 under the conditions of martial law and public information about the numerous facts of the commission in the same period of acts with signs of white collar crimes by officials holding a particularly responsible position, in particular, by a high-ranking members of the Cabinet of Ministers of Ukraine.

On the basis of the obtained results, the conclusion has been drawn up that the purpose of misappropriation by an individual member of the Government of state funds allocated to finance the needs of the Armed Forces of Ukraine should be considered not the enrichment of the given person, but the weakening of the defense capability of the state, which provides grounds to propose to the legislator to improve Art. 111 of the Criminal Code of Ukraine.

According to the author, the amendment of the Art. 111 of the Criminal Code of Ukraine by establishing a special

committer of this crime from among high-ranking officials of the Cabinet of Ministers of Ukraine will correspond to the public danger of high treason committed by him in the conditions of martial law and will be a sufficiently effective way of prophylaxis and prevention of such crime. Such conclusion was made in accordance with the existing social intolerance of traitors in Ukrainian society. The war with Russia confirmed the patriotism of the Ukrainian people formed over the centuries and the readiness to give their lives for the independence of the Ukrainian state. Therefore, the attitude of Ukrainian citizens to the traitors to the state is much more negative than the attitude to the persons who have committed white collar crimes.

The same intolerant attitude to the traitors to the state is also on the part of Ukrainians serving sentences for committing other crimes, therefore, in places of confinement, the convicted traitors to the state will feel the appropriate reaction for the committed crime from other convicts, which will create a significant preventive effect on other high-ranking citizens of Ukraine and will prevent them from committing such crime.

Exactly for these reasons in the Criminal Code of Ukraine the high treason is classified as especially serious crime that encroaches on the foundations of national security of Ukraine. It follows from this that violation of generally accepted rules of behavior of citizens in the state, betrayal of these rules, i.e. high treason, leads to the collapse of the state itself. To prevent this, each state defines the protection of these rules of conduct as a priority of its activity and applies the most severe punishments to traitors to the state.

Key words: high treason; high treason classification; court verdict; the Cabinet of Ministers of Ukraine; the Government of Ukraine; commitment of high treason by a member of the Government, white collar crime, committed by a high-ranking official; a crime committer; a mental element of a crime; offence; draft law.